

פניני הרמא

יו"ל ע"י "קהילת הרמה" בירושלים עיה"ק תובב"א
שע"י יוצאי ישיבה הרמה דלונדון יצ"ו

בנשיאות עט"ר מרן ראש הישיבה הגאון הגדול רבי אליקים שלעזינגער שליט"א

מפניני רבינו:

וישלח אתם משה אלף למטה לצבא אתם ואת פינחס בן אלעזר הכהן לצבא. (לא. ו.), ברש"י: ... ומפני מה הלך פינחס ולא הלך אלעזר כו' דבר אחר שהלך לנקום נקמת יוסף אבי אמו כו' ע"כ, להתבונן מזה שאע"פ שודאי היתה הליכתו של פנחס כולו קודש לשם שמים לנקום נקמת המחטיאים במסי"נ, בכל זאת מטבע האדם שמסייעת לו הרגשה פרטית ג"כ אשר מאורעות חייו ותולדותיו מסייעים לו הרגשה בעבודתו לה'. וכן מצינו בצלאל שעליו הוטל לעשות את הארון והכרובים, ופירש במשך חכמה כי בעשיית הכרובים עלול ח"ו לעלות מחשבה זרה כאילו יש ענין צורה לבודה בקודש, ולו הרגש דק ביותר היה מזיק בזה, ע"כ נצטווה בזה בצלאל ששנאת עובדי העגל היה טבוע בהרגשתו כיון שהרגו את חור אבי אביו על שמחה בהם, וע"כ היה רחוק ביותר ממחשבת עבו"ז.

חזינן מזה עד כמה חינוכו של אדם ומקרי חייו משפיעים על הרגשותיו גם בעידן שלמותו היותר גדולה, ואשרי לאדם שגידולו בקדושה!

(מתוך ספר בית אב עה"ת ח"א)

* * *

פניני הפרשה:

וישלח אתם משה אלף למטה לצבא אתם ואת פינחס בן אלעזר הכהן לצבא וגו'. (לא. ו.), וברש"י מגיד שהיה פינחס שקול כנגד כולם כו' ומנין שהיתה אמו של פינחס משל יוסף, שנאמר מבנות פוטיאל מזרע יתרו שפיטם עגלים לעבודת אלילים, ומזרע יוסף שפטפט ביצרו, והוא מהגמרא בבא בתרא (דף קט:). ולפירוש השני צ"ב מאי פוטי "אל", וכתב בספר תורת חיים שם שהוא על פי לשון הפסוק "לא יהיה בך אל זר", שבכלל זה היצר הרע.

(תורת חיים ב"ב קט:)

עטרות ודיבון ויעזר וגו'. (לב. ג.), בגמרא ברכות (דף ח.): "אמר רב הונא בר יהודה אמר רבי אמי לעולם ישלים אדם פרשיותיו עם הצבור שנים מקרא ואחד תרגום ואפילו עטרות ודיבון שכל המשלים פרשיותיו עם הצבור מאריכין לו ימיו ושנותיו", ופי' רש"י: ואפי' עטרות ודיבון. שאין בו תרגום עכ"ל, וצ"ב מהמפורש בתרגום "מכללתא ומלבשתא". וכתב ברש"ש שם שהוא מהתרגום ירושלמי שהכניסוהו בעלי הדפוס כאן.

(רש"ש ברכות ח.)

* * *

קול רבינו [מאמרי השקפה ומוסר]:

מאמר "בכח המחשבה"

[מתוך ספר בית אב שיחות]

ואינו דומה מטנף חצר המלך למטנף פלטרין ומטנף כתר, הנה החוטא במעשה עד כמה שחטאו גדול עדיין לא פגם בשורש נשמתו כמו שחטא במחשבה המגיעה לעצם הוויתנו לכתרו של מלך.

והוא שבכה רע"ק שאפילו מי שחטא במחשבה לבד צריך סליחה וכפרה וחטא שבמחשבה יקרא, מי שחטא במחשבה שהגיעתו לידי מעשה כמה כפרה וסליחה צריך, והוא חשבונו הנורא של רע"ק להתבונן עד כמה חטא כזה פוגם למעלה ח"ו.

מבואר עכ"פ עוצם חטא המחשבה, ועל כגון דא אמרו בגמרא יומא (דף כט.) הרהורי עבירה קשים מעבירה, בבחינה זו שהחטא מגיע לשורש נפשו של אדם, ובחיי אדם (כלל קמג) בפירוש אשמנו פי' מלשון שממה, שגרים בזה שראוי נפשו להיות שממה, כי עיקרו של חטא בנפש ובמחשבה, ר"ל שיתודה האדם שלא השגיח בראוי על חלק אלוקי ממעל להיות נזהר ולהשגיח שלא יחטא, ונמצא שביטל בזה כח מחשבתו להיות שמם ולריק ועל זה הוא נתבע, והוא עוצם התביעה לאדם אם עשה חטא במעשה ומחשבתו הביאתו לידי כך, וע"ז בכה רע"ק.

וברמב"ן פרשת ויקרא בטעם הקרבן (א. ט.) שמעשי האדם נגמרים במעשה דיבור ומחשבה צוה ד'

בנזיר (דף כג.): "ת"ר אישה הפרם וה' יסלח לה באשה שהפר לה בעלה והיא לא ידעה הכתוב מדבר שהיא צריכה כפרה וסליחה וכשהיה מגיע ר"ע אצל פסוק זה היה בוכה ומה מי שנתכוון לעלות בידו בשר חזיר ועלה בידו בשר טלה טעון כפרה וסליחה המתכוון לעלות בידו בשר חזיר ועלה בידו בשר חזיר על אחת כמה וכמה" וכו' עיי"ש.

משמע שעוצם התפעלותו של רבי עקיבא מפסוק זה היה שמדיוקו בא לעורר שאדם נידון גם על מחשבה רעה, אם כן מה ענין הק"ו לכאן שנידון על המעשה, מה נתחדש בזה, הלא ידוע שאדם נידון על מעשיו, וגם מה ק"ו צריך לזה, גם משמע שעיקר בכייתו של רע"ק היה על הק"ו הזה, וצ"ב.

ואמנם נראה שבאמת על המחשבה בא לעורר, עפ"י שיש לאדם ג' בחינות מעשה דיבור ומחשבה, מעשה היא פעולת האדם בעולם התחתון ואינה נוגעת כ"כ לכחותיו העליונים, דיבור גבוה מזה ומחשבה מגיעה לדרגה גבוה ביותר לעצמות נשמת האדם ושרשה, עד כתר של מלך, וכמש"כ בנפש החיים שער א' פי"ד התעוררות שלמעלה בחינת מחשבה.

כאשר יחטא ויביא קרבן יסמוך ידו עליו כנגד המעשה, ויתודה בפיו כנגד הדיבור וישרוף באש הקרב והכליות שהם כלי המחשבה והתאוה וכו', ופי' הציוני שהם כולם כלי המחשבה והמסכימים בחטא והמוציאים מן הכח אל הפועל ע"כ עיי"ש, נמצא לפי"ז עיקרו של כפרת הקרבן, שהיא ההקרבה, הוא כנגד חלק המחשבה שבחטא.

ועוד שם ברמב"ן: "ויזרוק הדם על המזבח כנגד דמו בנפשו כדי שיחשוב אדם בעשותו כל אלה כי חטא לאלהיו בגופו ובנפשו וראוי לו שישפך דמו וישרף גופו לולא חסד הבורא שלקח ממנו תמורה וכפר הקרבן הזה שיהא דמו תחת דמו נפש תחת נפש וכו' עכ"ל, מבואר שעיקרה של כפרת הקרבן הוא הציור המחשבתי הלזה מה שהיה ראוי שיעשה עמו, וכה גדול כח ציור המחשבה שיכפר חטאו, מובן מזה במדה כנגד מדה שכמו שעיקר החטא נחשב מה שחטא במחשבה, ע"כ מתכפר לו בכח הציור המחשבתי ובא לידי סליחה, וזו היתה חרדתו של רע"ק ובכייתו.

ונבין בזה עוד בגמרא ברכות (דף סא:) דבשעה שהוציאו את רע"ק להריגה זמן קרי"ש היה והיו סורקים את בשרו במסרקות של ברזל והיה מקבל עליו עול מלכות שמים אמרו תלמידיו רבנו עד כאן א"ל כל ימי הייתי מצטער על פסוק זה בכל נפשך אפילו נוטל את נשמתך אמרתי מתי יבא לידי ואקיימנה ועכשיו שבא לידי לא אקיימנה, פי' כל בכל פעם שאמר פסוק זה היה מקיים בזה מסי"נ שבמחשבה כאילו היה מוסר נפשו לקדושת שמו ית', ונחשב לקידוש ד', וכדאיתא בב"ח סי' פא, מובא **במשנה ברורה** (שם סק"ג) על מש"כ בשו"ע שיקרא קרי"ש באימה וכו', היינו שיכוין לקבל עליו עומ"ש להיות נהרג על קידוש ד' המיוחד, דזהו בכל נפשך אפילו נוטל את נפשך, וע"ז אמר הכתוב עליך הורגנו כל היום [היינו בשעת קרי"ש], היינו שמסר רע"ק נפשו על קידוש ד' אלא שהיה בכח מחשבה שלא הגיעה לידי מעשה, מכ"ש עכשיו שזכה שתהיה זו מחשבה שהגיעה גם לידי מעשה וכלום לא יקיימנה.

וכבר מצאנו **במגיד מישרים** שכמה פעמים אמר המגיד להבית יוסף שיזכה להשרף על קידוש ה', ולא מצאנו שנעשה כן, ופירשו המפרשים שע"י הבטחתו של המגיד הכין הבית יוסף את מחשבתו

לכך להיות מוסר נפשו על קידוש ה', וכיון שעשה כן במחשבתו נחשב לו כנהרג על קידוש ד' ממש.

כי אכן גדול כח המחשבה שעד הכתר מגיע, ואם בחטא הדברים אמורים, בזכות ומצוה על אחת כמה וכמה במדה טובה מרובה.

ומבואר, ופשוט ששלמות המחשבה הוא הציור האמיתי והרגשת הלב, בכל לבבך ובכל נפשך, והוא עיקרו של אדם, ומעשה בלי מחשבה כגוף בלא נשמה, וע"כ גנזו מגילת תענית, כדאיתא **בגמרא שבת** (דף יג:) שאין שוטה מרגיש ואין בשר המת מרגיש באיזמל, שוטה חסר מחשבה הוא וכמת נדמה בבחינה זו, וכיון שאין לנו כח במחשבה ובלב להרגיש הצרות והנסים שנעשו לאבותינו אין תועלת בעשייתנו הצום והימים טובים הללו, ופטרנו אותנו מזה.

והמתבונן יראה כי אכן בזה הוא עיקר ירידת הדורות דייקא, במעשים לא חסר בדורנו, ועוד נמשכים אחריהם עוד יותר ממקודם, אבל מחשבתנו לקויה ולבנו בל עמנו, אין דעת ואין השגה ואין ציור וחוש של יראת שמים ויראת חטא בלבנו.

וראיתי **ירושלמי** נפלא בתענית פ"ג ה"ח: "לוי בן סיסי באו הגייסות לעירו נטל ספר תורה ועלה לראש הגג אמר רבון העולמים אין בטלית הרא מילה מן הדין ספר אוריתא ייעלון לון ואין לא ייזלון לון מיד איתבעון ולא אשתכחון [פירוש: אמר אם בטלית דבר א' מן התורה יכנסו האויבים לעיר ואם לא ילכו להם מיד בקשו אותם ולא מצאום עוד] תלמידיה עבד כן יבשת ידיה ואזלון לון [תלמידו עשה כן אמנם הלכו להם האויבים אבל נתייבשה ידו על שהטריח קונו לעשות נס] תלמיד תלמידיה עבד כן לא יבשת ידיה ולא אזלון לון לומר שאין שוטה נפגע ולא בשר המת מרגיש באיזמל" ע"כ, פירוש הירושלמי נראה להראות ירידת הדורות, כי תלמידו גם כן עשה כן, ואע"פ שגם כן חסיד היה ומעשיו הועילו להציל, בכל זאת נענש, כי כנראה היה חסר בדבקות המחשבה ראויה למעשה זה, ואילו תלמיד תלמידו אע"פ שג"כ עשה אותו מעשה ממש נחשב רק כמעשה קוף בעלמא כי היתה מחשבתו בחינת שוטה אינו מרגיש. מבואר בזה כמה תלויה ירידת הדורות, לא במעשה כי אם במחשבה ולב.

שהיה מתקרב אל ביהמ"ק האירו עיניו לדעת אמת ולהרגיש מה מצבו, להודע לאדם חשבונותיו ואיה אפוא מקומו עיי"ש.

וראויים ימים אלה של אבלות ביהמ"ק לשים לב להאמור לעיל, להזהר מהרהור חטא ודעות כוזבות והשקפות מוטעות, ולעומת זה להתאמץ במעשה המצוה במחשבה וכוונה ראויה, ולקיים מה שכתוב בשו"ע בתחלתו שויתי ד' לנגדי תמיד, כי אין דומה אדם שעושה מעשיו בציור מחשבתו כי הוא עומד לפני מלך גדול, לפני ממ"ה הקב"ה שרואה כל מעשיו, והוא ע"י כח המחשבה לבד, וכמו שכתב שם ברמ"א שהוא כלל גדול בתורה, וכמו שמסופר בשם הבית הלוי זצ"ל שנשאל ע"י אחד מה יעשה להתחזק ביר"ש ואמר לחזק הציור של שויתי הנאמר בשו"ע, כמשנ"ת.

והוא שאמרנו שאצל רע"ק היה מסי"נ בכל יום בציור מחשבתי, ממילא לא נתפעל כלל כשהגיע גם לידי מעשה, אבל תלמידיו, דור שלאחריו, כבר היה חסר להם הציור המחשבתי האמיתי וע"כ תמהו על רבם.

והנה בטלה מגילת תענית מהאי טעמא, אבל ט' באב לא בטל כי עד כמה שקהו ההרגשים ונחלשה המחשבה, לא עד כדי כך שלא נוכל להרגיש חורבן הבית, והעיקר שלא להסיח דעת מאבלות ט' באב שזהו טעם הנהגות שבוע שחל בה ט' באב שזה עיקר טעם איסור כיבוס וכדו'.

ואמרו כל שיש בו דעה כאילו נבנה ביהמ"ק בימיו (ברכות דף לג.), כי עיקרו של ביהמ"ק הוא הדעת אמת, וכמש"כ בהעמק דבר עה"פ והפלא ד' את מכותך (דברים כח. נט.), כי אדם שתעה בדעת ככל